

Gokgedrag van jongeren in België. Factsheet van een studie naar prevalentie, preventie en vroeginterventie.

Maart 2017

UC Leuven-Limburg Quadri – Empowering People – eSocialWork

Inhoud

Inleiding.....	3
Gokken en kansspelen	4
Onderzoeksopzet	4
Prevalentie	5
Jongeren spelen voornamelijk op klassieke kansspelen	5
Sportweddenschappen	7
3,1 - 6,1% problematische gokkers	8
Early onset: jongeren maken reeds op jonge leeftijd kennis met gokken	9
Eenvoudig toegankelijke kansspelen	11
Klassiek gokken als stepping stone naar digitaal gokken?	11
Nood aan kennisverspreiding?	12
Motieven en visies	12
Gokken en de (thuis)context.....	12
Preventie	13
De kansspelwet verbiedt het gokken op minderjarige leeftijd	13
Wenselijke beleidsondersteuning.....	13
Verantwoorde spelen?.....	14
Contextgerichte preventie	14
Rol van het lager onderwijs.....	14
Rol van jeugdwerking	15
Nood aan aangepaste preventie voor minderjarigen op brede schaal.....	15
Referenties.....	16
Colofon	17

Inleiding

Deze factsheet presenteert de belangrijkste cijfergegevens van het onderzoek naar prevalentie van kansspelgebruik bij scholieren in Vlaanderen en Wallonië, alsook de richtlijnen die vanuit het onderzoek worden meegegeven ter uitbouw van preventie inzake kansspelgebruik bij minderjarigen. Het onderzoek werd uitgevoerd door onderzoekers van de UC-Leuven Limburg, met steun van het fonds “Verantwoord Spel” van de Nationale Loterij in het jaar 2016.

Ter bescherming van de jonge speler en zijn toekomst zijn kansspelen in België verboden onder de leeftijd van respectievelijk 18 jaar en 21 jaar (Wet op de kansspelen, de weddenschappen, de kansspelinrichtingen en de bescherming van de spelers, 1999). Dit verbod is een preventieve ingreep die mits goede opvolging ervoor zou kunnen zorgen dat jongeren niet of minimaal gokken. Natuurlijk is een restrictief beleid alleen niet voldoende om ongewenst gedrag te voorkomen. Om te komen tot een algemene gedragenheid van de gedachte dat gokken door minderjarigen vermeden dient te worden, kan een goed preventiebeleid van doorslaggevend belang zijn. Goede preventie is gestoeld op inzicht in het actuele gokgedrag, daar dragen we toe bij met dit onderzoek.

We bespreken achtereenvolgens:

- de termen gokken en kansspelen,
- het onderzoeksopzet,
- enkele opvallende bevindingen omtrent prevalentie,
- en tenslotte een selectie van de adviezen inzake preventie.

Voor een uitgebreide rapportering van het onderzoek en de resultaten kan het onderzoeksrapport *Gokgedrag van jongeren in België* (Custers, Coteur & Boonen, 2017) waarop deze factsheet is gebaseerd, worden geraadpleegd.

Gokken en kansspelen

Gokken is een overkoepelende term voor spelen waarbij iemand geld inzet op een bepaald spelresultaat dat volledig volgens toeval tot stand komt. Er wordt een bepaald bedrag ingezet met de kans hierbij extra geld te winnen of te verliezen. Kennis en vaardigheden spelen geen rol. De Belgische wet spreekt over kansspelen. In dit onderzoek werd er een onderscheid gemaakt tussen klassieke en digitale kansspelen: het verschil ligt erin dat de eerstgenoemde niet, maar de andere wel online of via een digitaal mediatoestel gespeeld worden. De meest voorkomende kansspelen in België zijn casinospelen, automatische spelen in speelautomatenhallen, cafés spelen, online kansspelen, online weddenschappen, weddenschappen in wedkantoren en via krantenwinkels. Deze kansspelen staan onder toezicht van de kansspelcommissie. Ook bekend zijn de kansspelen van de Nationale Loterij (trekkingsspelen, krasloten, en online spelen). Deze spelen staan niet onder toezicht van de Kansspelcommissie. Voor de sportweddenschappen waarmee de Nationale Loterij begin 2013 startte, is dat wel het geval. Bij behendigheidsspelen zoals spelen op een flipperkast of videogames hebben de vaardigheden van de speler wel impact op het resultaat. Dit type spelen wordt dan ook niet tot de kansspelen gerekend. De grens tussen kans- en behendigheidsspelen is echter niet absoluut. Bij sommige kansspelen kan er immers wel slim gespeeld worden zoals bij blackjack of poker, maar deze vallen wel onder de wet op de kansspelen omdat het toeval bepaalt welke kaarten de speler in handen krijgt (De Donder, 2016).

Onderzoeksopzet

Met dit onderzoek werd het gebruik van off- en online, oftewel klassieke en digitale gok- en kansspelen door jongeren tussen 12 en 20 jaar in kaart gebracht. Er werd een antwoord geformuleerd op de onderzoekdeelvragen betreffende prevalentie, profilering, risicofactoren, motieven en de manieren waarop het minderjarigen lukt om, ondanks het verbod volgens de Belgische wetgeving, aan kansspelen deel te nemen.

Hiertoe werden volgende onderzoeksdoelen verwezenlijkt:

1. Het in kaart brengen van het gebruik van klassieke en digitale gok- en kansspelen (offline en online) door jongeren tussen 12-20 jaar.
2. De bestaande praktijk van preventie en vroeginterventie identificeren en evalueren aan de hand van 'practice based' en 'evidence based' criteria.
3. Het formuleren van aanbevelingen voor betrokken stakeholders.

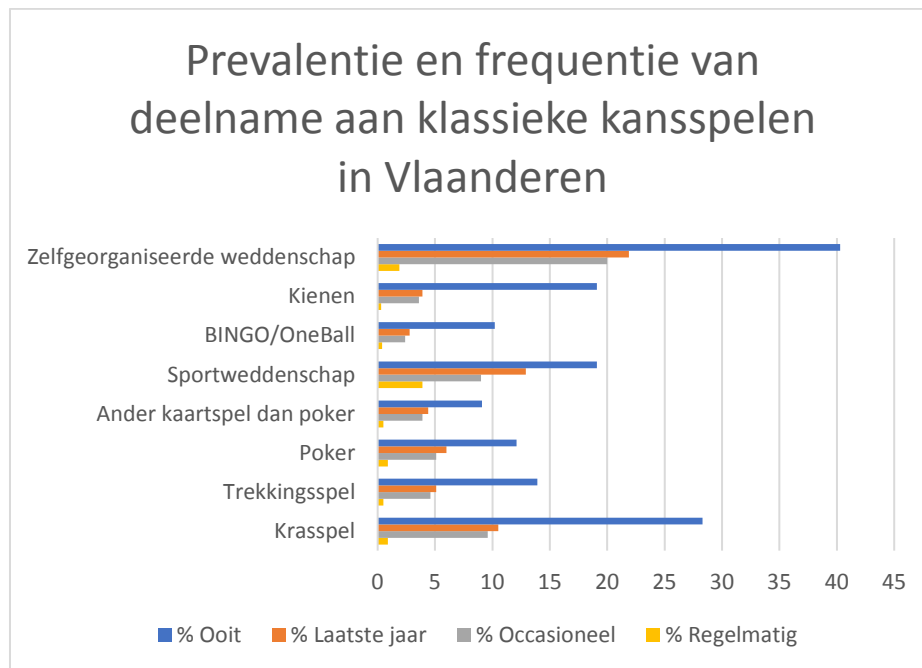
Er werd gestart met het afnemen van een vragenlijst bij scholieren tussen 12 en 20 jaar, in zowel Vlaanderen als Wallonië. Dataverzameling vond plaats in de periode van 2 – 31 mei 2016 bij 2176 leerlingen in Vlaanderen en 769 leerlingen in Wallonië. Deze enquête vormde de basis van de prevalentiestudie.

Daarnaast werden er interviews afgenomen om bestaande preventiematerialen af te toetsen aan practice en evidence based criteria. Hiervoor werd beroep gedaan op de Preventiespiegel voor Projecten van Vettenburg et al. (2003). De resultaten werden vervolgens aangewend om een co-creatiesessie met preventiewerkers op te zetten. Tijdens deze creatieve sessie werd er op verschillende niveaus gereflecteerd over adviezen voor preventie en vroeginterventie. Afsluitend vond er een documentanalyse plaats om de gecreëerde adviezen te vergelijken met de voornaamste visieteksten omtrent preventie en vroeginterventie voor gokken in België. Aan de hand van deze analyse konden nog enkele aanvullende adviezen opgenomen worden.

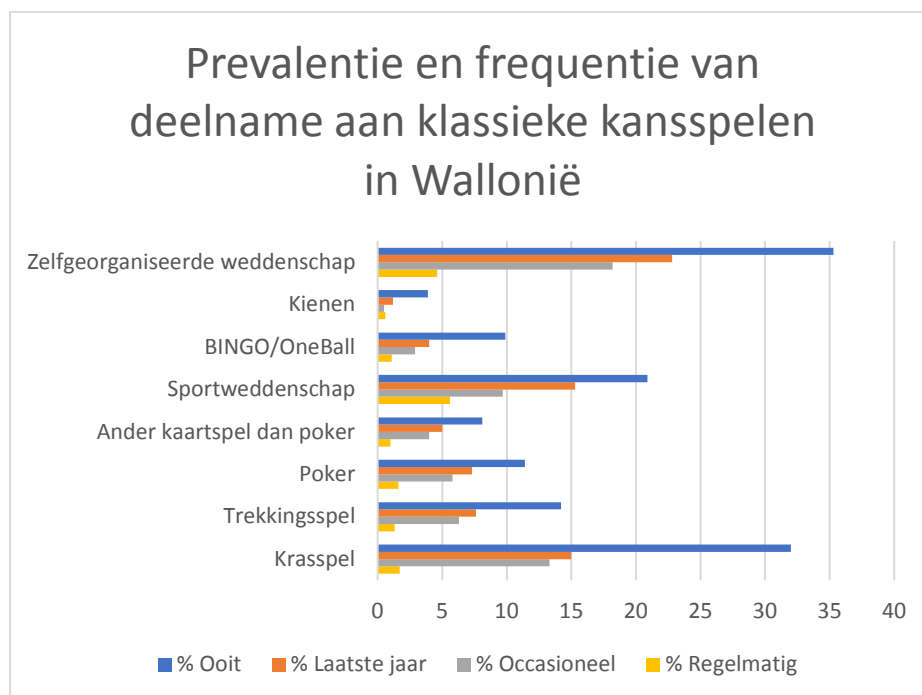
Prevalentie

Jongeren spelen voornamelijk op klassieke kansspelen

Uit de resultaten van de prevalentiestudie blijkt dat vooral de klassieke kansspelen (d.w.z. niet digitaal of niet online) in Vlaanderen en Wallonië populair zijn. Zo deden 51.5% van de bevroagde leerlingen in Vlaanderen en 52.8% van de bevroagde leerlingen in Wallonië ooit aan minstens één vorm van klassieke kansspelen. Meer bepaald zijn krasspelen, sportweddenschappen en zelfgeorganiseerde weddenschappen de drie meest populaire klassieke gokactiviteiten waaraan jongeren deelnemen.

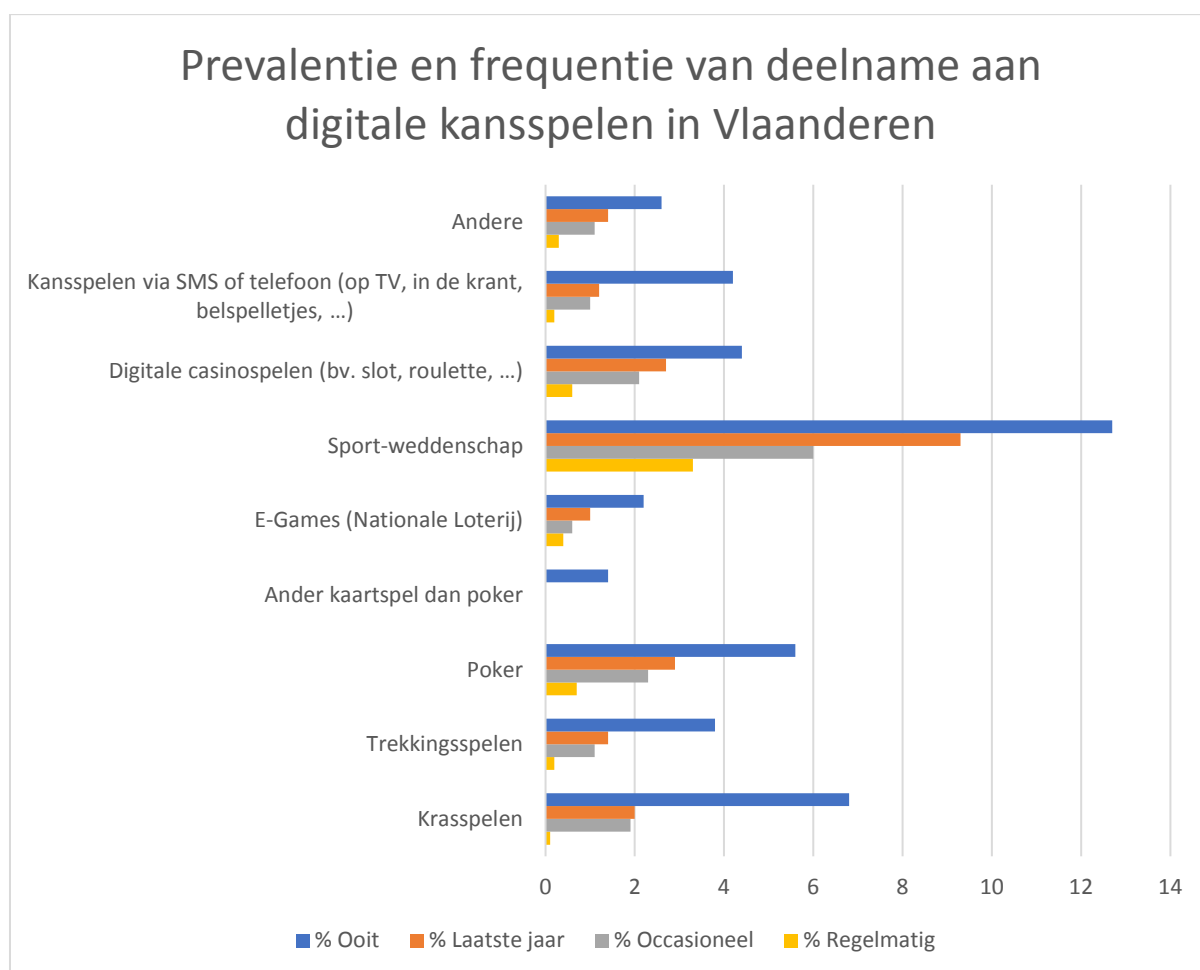
Figuur 1. Prevalentie en frequentie van deelname aan klassieke kansspelen in Vlaanderen

Figuur 2. Prevalentie en frequentie van deelname aan klassieke kansspelen in Wallonië

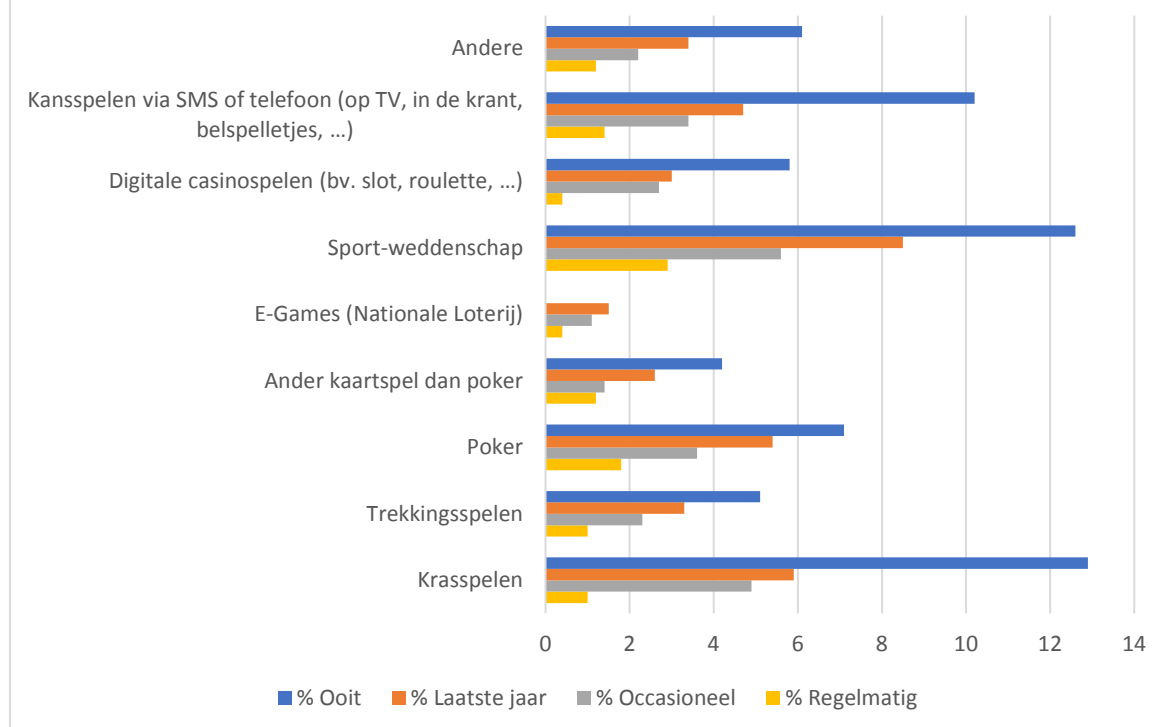
Hoewel het deelnemen aan digitale kansspelen (d.w.z. online kansspelen of kansspelen via digitale media) minder prevalent is dan het deelnemen aan klassieke kansspelen, vormt het geen uitzonderlijk fenomeen. Van de bevroegde leerlingen namen reeds 23.5% van de leerlingen in Vlaanderen en 34.3% van de leerlingen in Wallonië ooit deel aan minstens één vorm van digitale kansspelen. Vooral het deelnemen aan sportwedenschappen en krasspelen via digitale mediatoestellen blijkt populair onder jongeren in Vlaanderen en in Wallonië.

Er werd vastgesteld dat leerlingen in Wallonië doorgaans iets frequenter deelnemen aan klassieke en digitale kansspelen dan leerlingen in Vlaanderen. Wegens het verschil in steekproefgrootte en representativiteit is verder onderzoek echter noodzakelijk om deze bevinding te bevestigen.

Figuur 3. Prevalentie en frequentie van deelname aan digitale kansspelen in Vlaanderen

Prevalentie en frequentie van deelname aan digitale kansspelen in Wallonië

Figuur 4. Prevalentie en frequentie van deelname aan digitale kansspelen in Wallonië

Sportweddenschappen

In vergelijking met eerdere studies, zoals de VAD-leerlingenbevraging van 2014-2015, lagen de prevalentiecijfers inzake sportweddenschappen hoog. Zo zegt 19,2% van de Vlaamse jongeren er ooit aan te hebben deelgenomen. Als we vervolgens kijken naar de percentages van de leerlingen in Vlaanderen die aangeven het laatste jaar aan sportweddenschappen te hebben gedaan (12,9%), is dit eveneens opvallend hoger dan de andere vormen van klassieke kansspelen (met uitzondering van zelfgeorganiseerde weddenschappen). Ook 'occasionele deelname' (verwijzend naar '1 keer per maand of minder' en 'meerdere keren per maand') is populair onder hen, met 9% van de bevroegde leerlingen. In lijn met deze cijfers valt het relatief hoge percentage (3,9%) aan Vlaamse leerlingen dat regelmatig (verwijzend naar '1 keer per week', 'meerdere keren per week' en 'dagelijks') aan sportweddenschappen doet, op te merken.

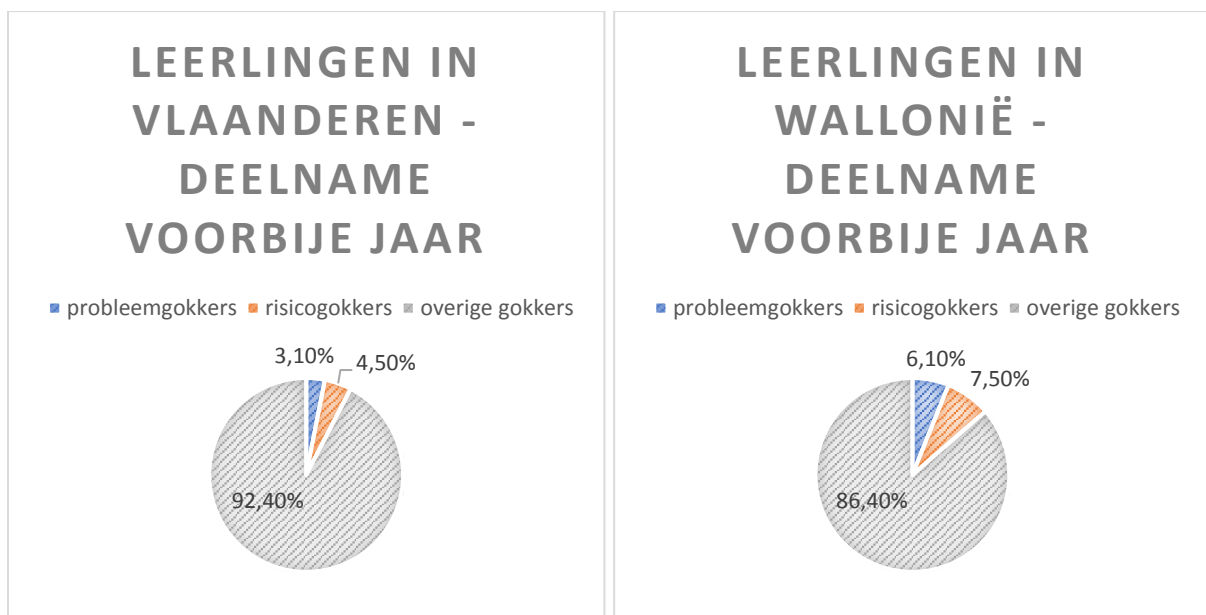
Ook in Wallonië komen sportweddenschappen (20,9%) naar voor als populaire vorm van klassieke kansspelen waaraan leerlingen ooit hebben deelgenomen. 15,3% van de Waalse leerlingen geeft aan het laatste jaar hieraan te hebben deelgenomen. Kijkend naar 'occasionele deelname' blijven sportweddenschappen (9,7%) populair onder leerlingen in Wallonië. Net als in Vlaanderen ligt ook het hoge percentage (5,6%) van leerlingen in Wallonië dat regelmatig aan sportweddenschappen doet, in lijn met deze cijfers.

Deze prevalentiecijfers zouden kunnen samenhangen met het plaatsvinden van het Europees Kampioenschap voetbal in 2016, maar tevens zal er een rol weggelegd zijn voor de steeds meer toegankelijke wedkantoren, zowel offline als online. Het zou dan ook interessant kunnen zijn om de prevalentie inzake sportweddenschappen onder jongeren

op te volgen doorheen de jaren om eventuele evoluties en correlatie met het plaatsvinden van grootse sportgebeurtenissen te kunnen achterhalen.

3,1 - 6,1% problematische gokkers

Op basis van het SOGS-RA screeningsinstrument werd het percentage aan risicogokkers in Vlaanderen en Wallonië vastgesteld op resp. 4,5% en 7,5% van de leerlingen die het voorbije jaar aan klassieke of digitale kansspelen deden. Voor probleemgokkers werd dit vastgesteld op 3,1% in Vlaanderen en 6,1% in Wallonië. Dit zijn vergelijkbare cijfers met eerder onderzoek naar problematisch gokken bij adolescenten waar 4-8% van de jongeren probleemgokker bleek te zijn (Blinn-Pike, Worthy & Jonkman, 2010).

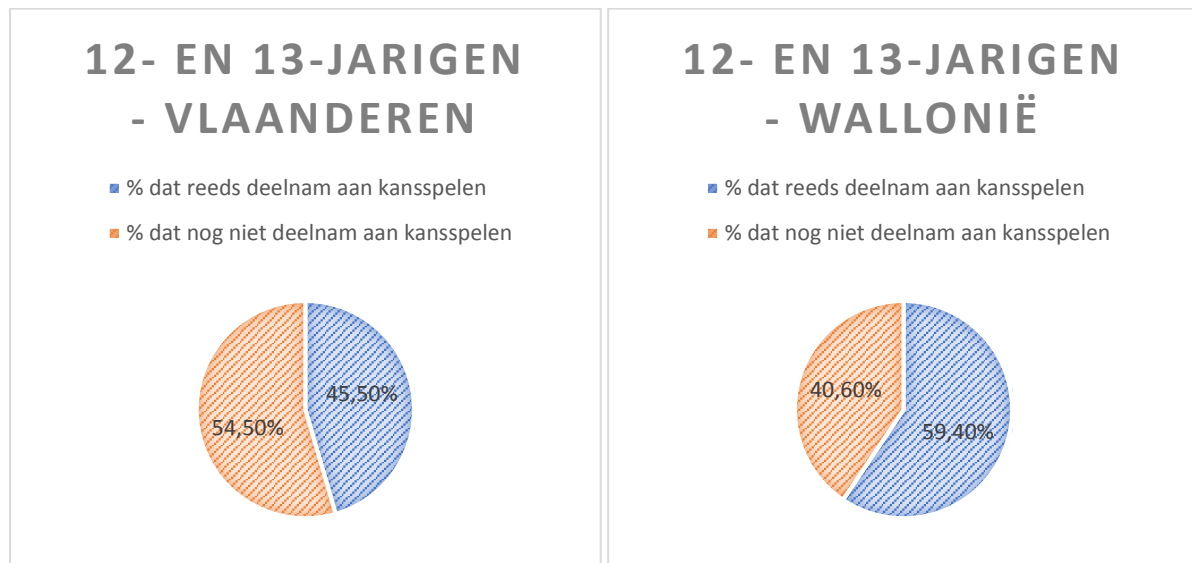

Figuur 5. Verhouding probleem- en risicogokkers onder de leerlingen die afgelopen jaar deelnamen aan kansspelen a.d.h.v. SOGS-RA scores

Jongens behoren vaker tot de groep risicogokkers of problematische gokkers dan meisjes. Bovendien kan gesteld worden dat zij doorgaans frequenter dan meisjes deelnemen aan zowel klassieke als digitale kansspelactiviteiten.

Early onset: jongeren maken reeds op jonge leeftijd kennis met gokken

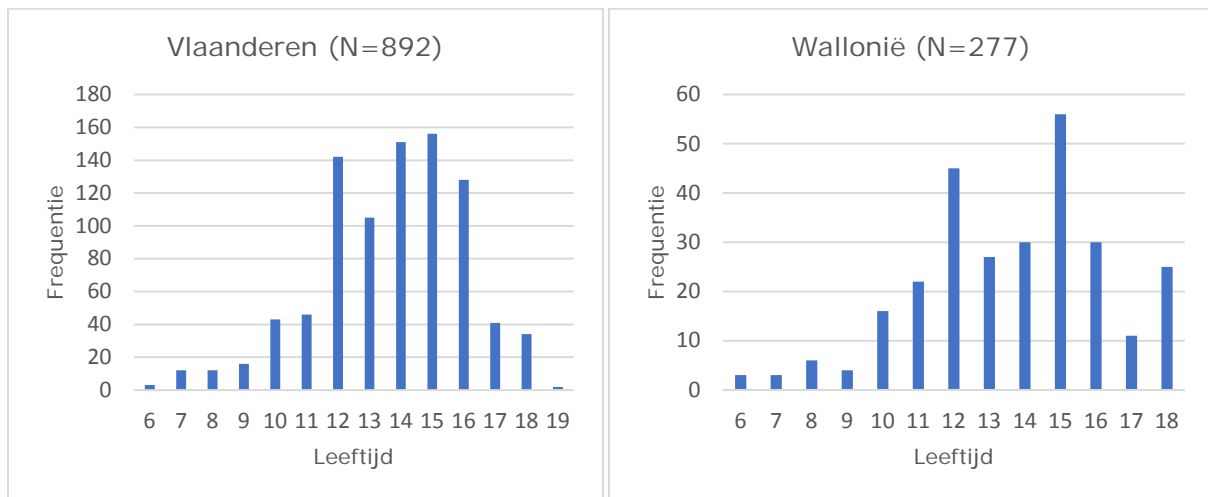
Daarnaast namen leerlingen in de oudere leeftijdscategorieën doorgaans al meer en vaker deel aan klassieke of digitale kansspelen dan leerlingen in jongere leeftijdscategorieën. Zo werd vastgesteld dat deelname het hoogst is onder leerlingen tussen 18 en 20 jaar oud. Opvallend echter is dat de prevalentie, maar ook de frequentie van deelname aan klassieke en digitale kansspelen reeds relatief hoge (in verhouding met de groep 18- tot 20-jarigen) percentages aanneemt onder leerlingen in de jongere leeftijdscategorieën, waarvoor alle vormen van kansspelactiviteiten bij wet verboden zijn. Zo is het prevalentie- en frequentiepercentage van deelname aan klassieke of digitale kansspelen bij jongeren tussen de 12 en 13 jaar al hoog, met in Vlaanderen 45,5% en in Wallonië 59,4%. Verder werden er wisselende bevindingen vastgesteld voor de prevalentie en frequentie van deelname aan kansspelen tussen de onderwijsvormen waarin leerlingen zich bevinden.

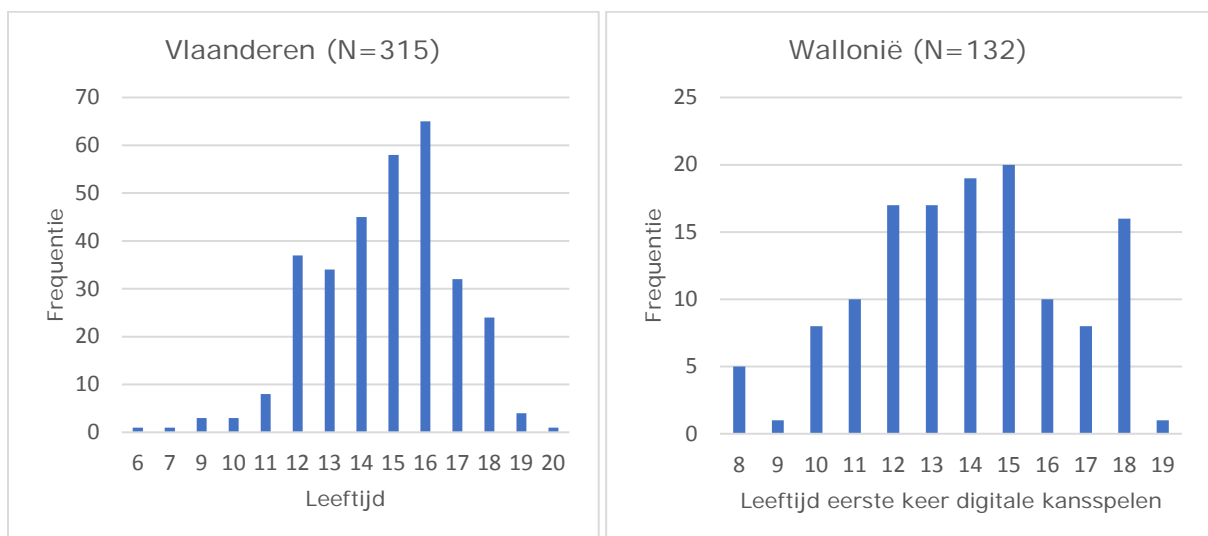
Figuur 6. Percentage van 12- en 13-jarige leerlingen die reeds deelnamen aan kansspelen

Wat betreft het eerste contact met klassieke kansspelen neemt 14,9% van de leerlingen in Vlaanderen en 20,1% van de leerlingen in Wallonië hier voor de eerste keer aan deel vóór de leeftijd van 12 jaar. Minder dan 10% van de leerlingen die reeds deelnamen aan klassieke kansspelen startten hiermee na de leeftijd van 16 jaar in Vlaanderen en 17 jaar in Wallonië. Een heel deel jongeren start dus al met deelname aan klassieke kansspelen op jonge leeftijd. Bij de deelname aan digitale kansspelen is de gemiddelde startleeftijd iets hoger, maar ook hier kan gesteld worden dat een heel deel van de jongeren ermee start op relatief jonge leeftijd, nl. 5% in Vlaanderen en 18,8% van de leerlingen in Wallonië vóór de leeftijd van 12 jaar. Vooral krasspelen, sportwedenschappen en zelfgeorganiseerde wedenschappen zijn de klassieke kansspelactiviteiten waar jongeren het vaakst voor het eerst aan deelnemen. Bij digitale kansspelen is dit bij uitstek deelname aan sportwedenschappen.

Daarnaast is het eerste keer deelnemen aan klassieke kansspelen voor de meerderheid van de jongeren een sociale activiteit. Zo nemen jongeren vooral samen met vriend(en), ouder(s), broer(s) en/of zus(sen) voor de eerste keer hieraan deel. Er werd vastgesteld dat bij de eerste deelname aan digitale kansspelen er meer jongeren zijn die dit alleen deden, hoewel ook hier bij de meerderheid alsnog een vriend of familielid aanwezig was.

Figuur 7. Overzicht van de leeftijden waarop leerlingen voor de eerste keer deelnemen aan klassieke kansspelen met inzet

Figuur 8. Overzicht van de leeftijden waarop leerlingen voor de eerste keer deelnemen aan digitale kansspelen met inzet

Eenvoudig toegankelijke kansspelen

Gevraagd naar de manieren waarop jongeren deelnemen aan klassieke kansspelen blijkt in Vlaanderen en Wallonië dat vooral

- (1) de leeftijd/identiteit niet geverifieerd wordt,
- (2) men dit onder vrienden of kennissen doet, of
- (3) iemand anders in zijn of haar plaats koopt of gokt.

Bij digitale kansspelen doet men dit het vaakst met de account van iemand anders, of onder vrienden of kennissen.

Verder blijkt uit de multivariate analyses dat het cadeau krijgen van een kansspel, de mate van aanvaarding in de vriendengroep of in de thuiscontext en het hebben van een gokker in de vriendenkring doorgaans van invloed zijn op het deelnemen aan klassieke en/of digitale kansspelen **gedurende het voorbije jaar en op het occasioneel deelnemen** aan klassieke kansspelen. De grootste invloed, voor deze frequenties, blijkt aldus uitgeoefend te worden door de primaire socialisatiegroepen, nl. het gezin en de intieme vriendengroep. Daarentegen blijkt de leeftijd (onder controle voor andere variabelen), verassend genoeg, geen significante invloed te hebben.

Wat betreft de invloeden op het **risicovol of problematisch gokgedrag** van leerlingen blijkt ook hier dat de mate van aanvaarding ten aanzien van gokken thuis en in de vriendenkring een invloed heeft. Daarnaast blijkt echter ook (onder controle van andere variabelen) dat leerlingen die ouder zijn en frequent een kansspel cadeau krijgen een grotere kans hebben om risicovol of problematisch gokgedrag te stellen. Opvallend is echter dat de sterkste voorspeller om tot de groep van risicovolle of problematische gokkers te behoren deelname aan een casinoavond op de jeugdbeweging is.

Er is een belangrijke rol weggelegd voor jeugdbewegingen inzake preventie. De belangrijkste voorspeller om tot de groep van risicovolle of problematische gokkers te behoren is namelijk reeds deelgenomen te hebben aan een casinoavond op de jeugdbeweging.

Klassiek gokken als stepping stone naar digitaal gokken?

Wat betreft het profiel van de digitale en klassieke gokker in Vlaanderen is het opvallend dat wie het voorbije jaar digitaal gokte, het afgelopen jaar vaker traditioneel heeft gegokt dan wie het voorbije jaar niet digitaal gokte. Daarnaast bleek ook dat slechts een zeer beperkte groep uitsluitend digitaal gokt, slechts 55 van de 284 leerlingen die aangaven digitaal te gokken namen niet deel aan klassieke kansspelen. De overgrote meerderheid van digitale gokkers gokt dus ook klassiek, maar hoewel het de meest voorspellende factor voor deelname aan klassieke kansspelen is, gokken niet alle klassieke gokkers ook digitaal.

Nood aan kennisverspreiding?

Hoewel er ruimte voor verbetering is wat betreft de kennis van jongeren over de kansspelwetgeving, blijkt kennis van de regelgeving geen rol te spelen op het vlak van gokgedrag in het voorbije jaar. Een meerderheid van de bevroegde leerlingen is niet op de hoogte van de wettelijke leeftijd om aan kansspelen te mogen doen in een (echt of digitaal) casino, of in een speelautomatenhal (gokautomatenhal) in België. Daarnaast geeft een aanzienlijk deel van de leerlingen met 10 à 11,7 % (in resp. Vlaanderen en Wallonië) aan dat er geen leeftijdsbeperking is om op een gokautomaat op café te spelen (BINGO, OneBall), of in (echte of digitale/online) wedkantoren geld in te zetten in België. In Vlaanderen blijkt wel dat leerlingen die weten dat het in België wettelijk toegestaan is om in een casino of speelautomatenhal te spelen vanaf 21 jaar, vaker occasionele gokkers zijn dan leerlingen die dit niet weten. Een verklaring hiervoor kan zijn dat zij door hun gokgedrag reeds in aanraking gekomen zijn met deze wetgeving. Om dit vast te stellen is echter verdiepend onderzoek nodig.

Motieven en visies

Motieven gerelateerd aan de verspilling van geld en/of tijd zijn de belangrijkste beweegredenen voor leerlingen om niet aan kansspelen deel te nemen of ermee te stoppen indien ze reeds deelnamen. In Vlaanderen geeft bijna 74% van de jongeren aan dat ze er niet voldoende interesse in hebben om deel te nemen. In Wallonië is dat 61,6%. De mate waarin jongeren dit als reden aangeven verschilt echter tussen groepen van leerlingen die (1) nog nooit gegokt hebben, (2) al ooit maar niet het voorbije jaar gegokt hebben en (3) het voorbije jaar gegokt hebben. Zo is in Vlaanderen de reden dat gokken een slechte invloed heeft of de vrees voor verslaving het tweede en derde populairste motief voor leerlingen uit de derde groep om niet aan kansspelen deel te nemen of ermee te stoppen. In Wallonië zijn dat 'geen interesse' en 'het heeft een slechte invloed'.

Verder blijkt dat de populairste reden om wel aan kansspelen te doen of ermee verder te doen voor veel jongeren het verdienen van geld is. Daarnaast blijkt 'de spanning of uitdaging die ermee samenhangt' voor Vlaamse jongeren, en nieuwsgierigheid voor Waalse jongeren, de tweede meest populaire reden te zijn om te gokken.

Gokken en de (thuis)context

Iets minder dan de helft van de jongeren in Vlaanderen en Wallonië gaven aan dat er in hun gezin personen zijn die aan klassieke en/of digitale kansspelen voor geld doen, maar dat deelname aan kansspelen eerder niet aanvaard wordt in de thuiscontext. Daarbij is het opvallend dat slechts een minderheid van de leerlingen aangeeft dat er door zijn/haar ouders al over het gebruik van kansspelen gesproken werd, er afspraken rond zijn gemaakt of dat het deelnemen aan kansspelen uitdrukkelijk verboden werd. Circa één derde van de leerlingen geeft echter aan zelden tot zeer vaak een kansspel cadeau te krijgen van iemand.

Tevens iets minder dan de helft van de jongeren in Vlaanderen en Wallonië geeft aan dat er één of meer personen in hun vriendenkring zijn die aan gokken doen, maar daar is de mate van aanvaarding ten aanzien van gokken iets groter dan in de thuiscontext.

In de schoolcontext geeft slechts een minderheid van de leerlingen in Vlaanderen (7,8%) en Wallonië (7,9%) aan dat hij of zij op de hoogte is van duidelijke afspraken of regels in

verband met gokken. Dit terwijl eveneens een meerderheid van de leerlingen in Vlaanderen (66,1%) en Wallonië (83,8%) aangeeft dat het thema gokken op school al aan bod kwam (bv. in de les, tijdens studiedagen, door gastsprekers, ...).

Verder valt vooral op uit het deel over sport- en jeugdverenigingen en kansspelgebruik dat ongeveer twee op tien leerlingen in Vlaanderen en één op tien leerlingen in Wallonië aangeeft dat er ingezet wordt op sportwedenschappen tijdens sportbeoefening of het gaan kijken naar sportwedstrijden. Ook heeft reeds 15,4% van de leerlingen in Wallonië en 20,3% van de leerlingen in Vlaanderen deelgenomen aan een casinoavond georganiseerd door een jeugdvereniging waarin er niet met (echt) geld werd ingezet.

Preventie

De kansspelwet verbiedt het gokken op minderjarige leeftijd

Met de kansspelwet (Wet op de kansspelen, de wedenschappen, de kansspelinrichtingen en de bescherming van de spelers, 1999) tracht België alvast een eerste stap te zetten om jongeren te behoeden voor gokken op jonge leeftijd. Omdat deze studie echter vaststelt dat een deel van de minderjarigen in realiteit toch toegang vinden tot betalende kansspelen kunnen we concluderen dat er werk gemaakt moet worden van gedegen preventie op verschillende niveaus en dat er aandacht besteed moet worden aan implementatie van preventie in een vroeg stadium vanuit verschillende terreinen.

Wenselijke beleidsondersteuning

Momenteel bestaan er slechts een handvol initiatieven die gericht zijn op de preventie en vroeginterventie van gokken. Enkel twee initiatieven hiervan zijn ontwikkeld op maat van jongeren, namelijk 'Bluf!' en 'You bet!'. Bijkomend is You bet! enkel in het Nederlands verkrijgbaar en aldus niet toepasbaar in Wallonië. Het vertalen van dit pakket naar het Frans is aangewezen, aangezien het een aanbod is dat erg aangepast is aan de doelgroep en omwille van de spelelementen die erin vervat zitten goed onthaald worden. Tevens is de aanpasbaarheid van de inhoud een pluspunt, en zal er voortdurend nood zijn aan het up to date houden van de inhoud.

Vanuit het nationale kader is zo een belangrijke rol weggelegd voor het hoogste beleidsniveau inzake preventie. Op het niveau van nationaal beleid kan er namelijk enerzijds ingezet worden op richtlijnen voor de ontwikkeling van preventie waarmee de kwaliteit van preventie-acties meer gewaarborgd kan worden. Zo kan onder andere de betrokkenheid van jongeren tijdens de ontwikkeling van preventieve acties gereguleerd worden. De brede implementatie van het ontwikkelde aanbod zou ook gestimuleerd kunnen worden door de overheid, door het te laten opnemen in de leerplannen.

Anderzijds kan er tevens ingezet worden op het invoeren van een reclameverbod op plaatsen en tijdstippen waar jongeren ermee geconfronteerd kunnen worden.

Verantwoorde spelen?

Momenteel wordt bij de ontwikkeling van kansspelen, in het beste geval, rekening gehouden met de invloed op de volwassen speler. In het licht van bovenstaande cijfers dient echter overwogen te worden om in dit proces mee in acht te nemen dat kinderen en jongeren er tevens toegang toe vinden en mogelijks deelnemen aan de ontwikkelde kansspelen. Hierom is een verstrenging van de ontwikkelingsnormen van kansspelen wenselijk.

Contextgerichte preventie

Gezien de eerste kennismaking met kansspelen voor veel jongeren gebeurt met de ouders of andere familieleden is het van belang dat preventie de context van de jongere bereikt. De gegevens bevestigen namelijk dat hoe meer gokken aanvaard wordt in de thuisomgeving, hoe meer jongeren aangeven in het afgelopen jaar gegokt te hebben. Een andere belangrijke factor hiervoor is het krijgen van een kansspel als cadeau.

Bovendien blijkt zowel in Vlaanderen als Wallonië de tolerantie van vrienden ten opzichte van gokken een belangrijke impact te hebben: leerlingen met een vriendenkring die tolerant is ten aanzien van gokken, zijn vaker occasionele gokkers. Daarenboven is het in Vlaanderen zo dat leerlingen met een gokker in de vriendenkring ook vaker aangeven zelf occasioneel te gokken, in vergelijking met leerlingen die geen gokker in de vriendenkring hebben. De Vlaamse leerlingen met een gokker in de vriendenkring of vrienden met een tolerante houding ten aanzien van gokken gaven ook aan vaker gegokt te hebben in het afgelopen jaar. Deze bevindingen impliceren dat een verandering in de sociale norm bekomen dient te worden, een nieuwe perceptie van kansspelen waarbij de betrokkenheid van minderjarigen niet meer sociaal aanvaard wordt. Hier kan bovendien ook een vertekende perceptie bij de jonge gokker een rol spelen: een overschatting van de tolerantie ten aanzien van gokken kan het eigen gokgedrag beïnvloeden. Aangezien er met vragenlijstonderzoek werd gewerkt, kon niet nagegaan worden of de inschatting van andermans tolerantie realistisch was. In ieder geval kan een social norms approach een belangrijke preventieve meerwaarde bieden in dit thema, nl. door te werken met de invloed van leeftijdsgenoten (Berkowitz, 2004).

Rol van het lager onderwijs

Daarnaast werd bevestigd dat het hebben van een eigen inkomen een belangrijke voorspeller is voor het occasioneel deelnemen aan kansspelen met inzet. Omdat geld beheren uiteraard een nieuwe vaardigheid is die jongeren dienen te verwerven, is het ontzeggen van een eigen inkomen of het niet vrij mogen beschikken over eigen geld geen uitkomst voor deze vaststelling. Wel zou een toevoeging van lessen inzake financiële geletterdheid een preventieve meerwaarde kunnen bieden. Mogelijks zouden enkele preventieve activiteiten omtrent gokken kunnen opgenomen worden in het reeds bestaande curriculum in het lager onderwijs.

Rol van jeugdwerking

Zoals eerder gesteld geeft 20% van de leerlingen in Vlaanderen en 10% van de leerlingen in Wallonië aan dat er op sportwedenschappen wordt ingezet tijdens sportbeoefening of het gaan kijken naar sportwedstrijden. Ook heeft reeds 15,4% van de leerlingen in Wallonië en 20,3% van de leerlingen in Vlaanderen deelgenomen aan een casinoavond georganiseerd door een jeugdvereniging waarin er niet voor (echt) geld werd ingezet. Deze casinoavonden blijken een sterke voorspellende waarde te hebben voor risico- en probleemgokkers en kunnen daarom als stepping stone gezien worden.

Deze laatste bevindingen wijzen op de nood aan een breder gedragen preventiebeleid dat tevens buiten de schoolse omgeving (sportclubs, jeugdbewegingen, ...) zijn ingang dient te vinden. Een preventiepakket uitwerken met jeugdverenigingen dat gekoppeld moet worden aan een casino-avond is een te nemen stap hierin. In sportverenigingen zou een bewustmakingscampagne kunnen bijdragen aan een breder gedragen preventiebeleid. Deze aanpak past ook binnen de huidige benadering "Health in all policies" (HiAP) die door de WHO wordt gepromoot en door de Vlaamse, Brusselse en Waalse regering onderschreven (Direction générale opérationnelle des pouvoirs locaux, de l'action sociale et de la santé, z.j.; Leppo, Ollila, Peña, Wismar, & Cook, 2013; Möbius, 2016).

Hoewel het aanbod van preventieve acties met betrekking tot gokken bij minderjarigen nog in zijn kinderschoenen staat, zijn de eerste stappen gezet, gericht op middelbare scholen en met aandacht voor good practices. Een groot deel van de bevroegden (66% in Vlaanderen en 84% in Wallonië) kreeg op school echter nog geen informatie over kansspelen. Onze cijfers tonen dan ook geen verband aan tussen het al dan niet geïnformeerd worden op school en het op jonge leeftijd beginnen met gokken. Wel werd vastgesteld dat jongeren die risicovol of problematisch gokken vaker informatie hebben gekregen op school. Een mogelijke verklaring hiervoor zou kunnen zijn dat leerlingen die problematisch gokken worden opgemerkt op school en hierover worden aangesproken of dat de school infomomenten inricht naar aanleiding van de confrontatie met het thema. Om dit effectief vast te kunnen stellen, is echter bijkomend verdiepend onderzoek nodig.

Nood aan aangepaste preventie voor minderjarigen op brede schaal

Ten slotte werd bij de start van dit onderzoek de hypothese gepostuleerd dat het huidige aanbod aan opvoedingsondersteunende en preventieve middelen niet voldoende inspeelt op het veranderend gedrag inzake gokken door jongeren. Hoewel er werd vastgesteld dat minderjarigen ook hun weg naar digitale kansspelen vinden, werd er niet gevonden dat er aan deze spelen frequenter wordt deelgenomen. Met een gemiddeld percentage van 33% geeft echter één derde van de jeugd aan deelgenomen te hebben aan een vorm van kansspelen in het afgelopen jaar. Vermits gokken verboden is voor minderjarigen in België ligt dit cijfer enorm hoog. Alsnog kunnen we daarmee stellen dat het huidige aanbod aan opvoedingsondersteunende en preventieve middelen niet voldoende inspeelt op het gedrag gesteld door jongeren en dat de nood aan aangepaste middelen hoog is.

Referenties

- Berkowitz, A.D. (2004). *The social norms approach: theory, research, and annotated bibliography*. Geraadpleegd via http://www.alanberkowitz.com/articles/social_norms.pdf
- Blinn-Pike, L., Worthy, S. L., & Jonkman, J. N. (2010). Adolescent gambling: a review of an emerging field of research. *The Journal of Adolescent Health: Official Publication of the Society for Adolescent Medicine*, 47(3), 223–36.
- Custers, S., Coteur, K., & Boonen, H. (2017). *Gokgedrag van jongeren in België. Een studie naar prevalentie, preventie en vroeginterventie [onderzoeksrapport]*. Diepenbeek: UC Leuven-Limburg.
- De Donder, E. (2016). *Factsheet gokken*. Brussel: VAD.
- Leppo K, Ollila, E. Peña, S., Wismar, M., & Cook, S. (2013). *Health in All Policies. Seizing opportunities, implementing policies*. Finland: Ministry of social affairs and health. Geraadpleegd via http://www.euro.who.int/__data/assets/pdf_file/0007/188809/Health-in-All-Policies-final.pdf
- Möbius (2016). *Gezondheidsconferentie preventie. Beleidsevaluatie*. Eindrapport nr. 16.12.16. Geraadpleegd via <https://www.zorg-en-gezondheid.be/sites/default/files/atoms/files/20161216%20Rapport%20beleidsevaluatie%20-%20eindrapport.pdf>
- Vettenburg, N., Burssens, D., Goris, P., Melis, B., Van Gils, J., Verdonck, D., & Walgrave, L. (2003). *Preventie gespiegeld. Visie en instrumenten voor wenselijke preventie*. Heverlee: LannooCampus.

Colofon

Factsheet gokgedrag van jongeren in België.
Deze publicatie is een realisatie van de programmalijs eSocialWork van de hogeschool UC Leuven-Limburg.

Auteurs: Stijn Custers, Kristien Coteur en Huub Boonen
Maart, 2017

© UC Limburg vzw, all rights reserved

Niets uit deze uitgave mag verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt worden door middel van druk, fotokopie, micro Im of op welke andere wijze ook zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever. Voor educatieve, pedagogische en sociale doeleinden die geen commercieel oogmerk hebben, mag al het materiaal vrij gebruikt worden mits correcte bronvermelding van deze publicatie.

www.ucll.be

Verwijs naar volgende referentie bij gebruik van deze bron: Custers, S., Coteur, K, & Boonen, H. (2017). *Gokgedrag van jongeren in België. Factsheet van een studie naar prevalentie, preventie en vroeginterventie*. Diepenbeek: UC Leuven-Limburg.